

Då jag 1913 upptecknade folkminnen efter Peter Johansson i Södregården, Hånger bad jag honom bl.a. anteckna vad han visste om klädedräkten i äldre tider. Han gjorde det också, och det är dessa hans anteckningar som jag här meddelar. Jag skulle ha önskat fråga honom om åtskilligt som ej kommit med i hans anteckningar och be honom om förklaring på en del som ej är tillräckligt tydligt eller utförligt. Särskilt hade benämningarna ~~XXXXXXXXXXXXXXXXXXXX~~ bort vara fullständigare. Men Peter dog innan jag fick tillfälle ~~XXXX~~ till någon komplettering, och jag meddelar därför hans anteckningar i samma form jag fått dem, utom att jag normaliserat stavningen och interpunkteringen, varvid jag på ett par ställen även måst omkast ordföljden. Rubrikerna har jag också för översiktlighetens skull satt in.

Mansdräkten.

Den klädedräkt som begagnades i slutet av 1700-talet och i början av 1800-talet, ~~XXXXXX~~ hörde jag mina gamle morföräldrar tala om. De voro födda på 1700-tal. Byxor. Männen hade s.k. kortbyxor (knäbyxor) med en 8 knapp och ett spänne, kallat för knäspänne. Knapparne skulle knäppas på utersidan av knäet, och spännet var utspänt nedom knapparne. Hängslen begagnades ej, utan byxorna skulle hopdragas med en rem eller snore vid hoftorne, så att byxorna ej föll av dem. Sådana byxor egdes av förmögnare ett par av vadmal och ett par av bockskinn, samt om sommaren ett par av grov linneväv. Skinnbyxorna voro försedda med en läm, som nedfälldes för deras urinbehov, och den var utsedd med många strek och krumelurer. Ävenså vid knäna var där utsydda ränder och strek, och det kallades för att de voro laskade. De mindre bemedlade ägde kanske inte mer än ett par skinnbyxor, och de voro mindre utsydda.

Tröja. Tröjan var vanligen av samma sorts som byxorna, endast med en knapprad men många knappar både fram och bakefter, och den var så kort, att där var en 2 å 3 tum, som ej byxor och tröja räckte ihop, och som inga underkläder begagnades, så var lentyget synligt mellan tröja och byxor.

Långtröja och kapott. En och annan ägde en rock av vadmal, som kallades för långtröja, med många knappar även i den. Alla knappar voro av mässing och försedda med ~~XXXXXX~~ olika gravurer. De förmögnare hade även en större rock som kallades kapott. Den var så lång, så den räckte ned till på benen, och med en kappa över axlarna.

Västen. Västen kunde vara av olika slags tyg, rutig eller randig med många olika slags färger, och likadant tyg både framtill och baktill.

Fotbeklädnad. Strumporna skulle vara så långa, att de räckte ovan knäna, så de kunde knäppa byxorna nedom knäna och fastsätta spännen. Jag äger ett par sådana knäspännen. Skulle det vara fint, voro strumporna stekade som de kallades på vronggarn. Skorna voro av enkel beskaffenhet och gjorda av hembärvat läder och till att binda med remmar eller snören. En ännu gängse sägen är när de tycker någon vill låta se eller höra något, som de tycka stort om sig, att de säger, att ståten skall föras, om rätt skorna skola bindas med bast.

Om vintern hade de en överklädnad på skor och strumpor, kallad för snösockar. Dessa drogs med en liten ståltrådkedja om skoen och under densamma. Sedan hakades den fast kring benen ända upp till knäet med s.k. hysk och hake. Om höst och vår begagnades endast korta sådana av linne, och de kallades mullsockar.

Huvudbonad. Huvudbonaden bestod i vardagslag av en sorts mössa sydd av skinn, kallad för maschett, och om helgdagarna av en hatt med en liten rund kulle med mycket stora brätt de kalla, så vida som fruntimren begagna nu för tiden.

Käpp. På helgdagarna hade de likaledes mycket långa käppar av spanskt rör med en stor mässingsknapp i övre ändan, och de förmögne hade sådana knoppar av silver och en stor s.k. dubbsko av järn i nedre ändan.

Råmaterial. Alla kläder som voro av vadmal, så var det tillverkat inom hemmen och även stampat. Och om det var färgat något, var även det gjort i hemmet. Många begagnade vadmal hvitt. Även bereddes skinnen hemma, men det var endast där och var någon, som kunde bereda skinn av bockar eller getter, så det kunde begagnas till kläder. För att få bockskinn beredt kostade 12 styver, sade min morfar.

Kvinnodräkten.

Kvinnorna hade heller ej råd till att klä sig så fint. Min mor, som var född 1776, talade om att hon kom bort att tjäna 1790 till ett ställe här i Hångers by, hetade Hagård, och hon skulle då ha en Riksdaler i lön och 8 skilling i städje. Hon tjänade där i 3 år och fek lika lön och städje för varje år. Begärde hon mer, fek hon det svaret av sin husbonde: "Jag har inte mer att låta dig göra till året än i år", och därmed var det sagt. Och så fek hon såsom persedlar ett par s.k. vrängesko, två lentyg och ett som hon kallade knäförkläde, d.v.s. att det räckte endast till knäna. Hon talade om att på fem års tid ägde hon ej mer till kläder än en kjortel hon kunde begagna när hon gek till kyrkan, och ett hon kallade för skjört, det var av groft blagarn. De bättre lottade hade dock mer: ett par kjortlar de kunde begagna till kyrkan av sådant tyg som de hade spunnet garnet till och väft själva. De som begagnades till kyrkan eller vid festligare tillställningar, voro randade av flera olikaslags ränder med olika färger, men hade sällan mer än en kjortel på kroppen, om det var aldrig så kallt.

Förkläde, tröja och liv. Förklädet var även av något randigt tyg, dock olikt kjorteltyget. Tröjan var även av hemmagjort tyg, men ej vidare randig. Den var skuren så den var öppen framtill. Endast en liten del av tröjan nedtill sammanknäpptes med hysk och hake. Livstycket (väst) var av något slags enklare och sämre tyg och var skuren likasom tröjan, dock utan armar.

Halskläde. Sedan hade de ett stort hemväft kläde på halsen, så stort att det räckte ned så långt, att tröjan kunde häktas utanpå det.

Kolt. På vintren till kyrkan eller bröllop och begravningar hade de ett överplagg av vadmal, kallat för kolt. Den räckte nästan ned till skorna, och vid midjan var fastsytt ett s.k. skärp, och de förmögnare knäppte samman det med därtill gjorda knäppen av silver framtill. Andra hade endast hysk och hake.

Fotbeklädnad. Vid bröllop eller vid andra högtidliga tillfällen hade de strumpor utsydda med flere sorters ~~garn~~ olika garn och liksom karlarne spännen i skorna.

Huvudbonad. Huvudbonaden utgjordes av lin och mössa. Det s.k. linet var av något fint tyg med bred spets, som skulle visas i främre delen av huvudet ända ned på pannan. Mössan var kullet, och var de flesta av silke och mycket konstnärligt utsydda. Dessa måste köpas från någon stad. Inuti voro de försedda med foder, och mellan yttertyget och fodret fanns något hårdare insättning, så de voro styva och hårda. Mössan sattes ovanpå linet. Sedan påtogs en stor huvudduk, som knöts under hakan, så endast hälften av linet syntes och något av mösskanterna. Vid bröllop skulle brudpigorna ha mössorna blottade och ej huvudduk på dem. Det var därför de skulle vara så fina. Det var ju ej alla som ägde av de fine utsydda mössorna, så de som ägde ~~dem~~ dem fek ofta låna bort dem vid bröllop. Sedan hade de simplare mössor av något rosigt tyg eller dylikt.

Låsakedjor. På halsen buro de s.k. låsakedjor av silver.

*Uppf. av Inuit C. W. om Sydsv
af Peter Johansson, Hånger.*